

Nr 185.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättningar åt vissa befattningshavare inom utrikesförvaltningen eller deras rättsinnehavare för förluster förorsakade i samband med tjänstgöring i Ryssland; given Stockholms slott den 20 februari 1926.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Östen Undén.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1926.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Ministern för utrikes ärendena anför:

»Under tredje huvudtiteln i årets statsverksproposition (punkt 28) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde varda riksdagen i ärendet förelagd, till ersättningar åt vissa befattningshavare för förlust av i Ryssland kvarlämnad egendom för budgetåret 1926—1927 beräkna ett extra anslag av 280,000 kronor.

Då jag nu går att framlägga förslag till definitiv reglering av förevarande ersättningsfrågor, tillåter jag mig till en början erinra om de förhållanden, som givit upphov till desamma. När de diplomatiska förbindelserna med Ryssland i december 1918 avbrötos och i samband därmed våra diplomatiska och konsulära representanter därstädes hemkallades till Sverige, förelåg för dessa i allmänhet ingen möjlighet att hemföra mer än ett fåtal personliga tillhörig-

Historik.

heter, under det bohag och större delen av övrigt lösöre måste kvarlämnas. Vissa av nämnda tjänstemän, såsom dåvarande ministern i Petrograd general P. H. E. Brändström och generalkonsuln i Moskva C. A. Asker, befunno sig vid berörda tidpunkt i Sverige och hade till följd därav ej tillfälle att hemföra några av sina i Ryssland befintliga tillhörigheter.

Jämväl för de befattningshavare vid beskickningen i Petrograd, vilka först senare — efter beslagttaget av statens fastighet därstädes av de ryska myndigheterna — lämnade Ryssland, förefanns ingen möjlighet att därifrån medföra dem tillhörigt bohag.

Hösten 1920 gjorde envoyén Brändström och dåmera avlidne generalkonsuln Askers änka, under återopande av att de på grund av avsaknaden av sina i Ryssland kvarlämnade tillhörigheter varit hänvisade att antingen anskaffa nya möbler eller att förhyra möblerad bostad, till utrikesdepartementet framställningar om gottgörelse för den merutgift, för 1920 uppgående till resp. 7,500 och 5,000 kronor, som härigenom förorsakats dem. Sedan dåvarande ministern för utrikes ärendena vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 22 oktober 1920 framhållit, att det i avvaktan på slutförandet av vederbörlig undersökning och uppskattning av den skada av natur att böra av statsmedel ersättas, som vardera lidit, syntes vara rimligt att ersättning för nämnda merutgifter lämnades, medgav Kungl. Maj:t utbetalandet av de begärda ersättningsbeloppen.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1921 års riksdag med förslag till tilläggsstat för sistnämnda år äskades under tredje huvudtiteln ett anslag av 12,500 kronor till gottgörelse åt envoyén Brändström och änkefru Asker för vissa utgifter. Vid föredragning inför Kungl. Maj:t av nämnda anslagsäskande yttrade ministern för utrikes ärendena, under erinran om Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 22 oktober 1920, att billigheten syntes kräva att, så länge omöjligheten kvarstode för vederbörande att hemföra sitt bohag från Ryssland och ej heller en reglering av deras anspråk på statsverket för lidna förmögenhetsskador kunde äga rum, de fortfarande av allmänna medel erhöle någon gottgörelse, som kunde anses svara mot den ökning i bostadskostnader, vilken härrörde av omöjligheten för dem att förfoga över sitt bohag. Som ersättning i sådant hänseende syntes ej kunna ifrågakomma lägre belopp för år räknat än 7,500 kronor för general Brändström och 5,000 kronor för änkefru Asker, enär eljest räntegottgörelsen för i bohagen nedlagt kapital skulle blivit oskäligt låg. Ministern framhöll slutligen, att gottgörelsen ifråga givetvis borde upphöra att utgå, så snart bohagen överförts till Sverige eller ock en reglering av skadeståndsanspråken kommit till stånd.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen nämnda ersättningsbelopp men betonade samtidigt (i skrivelse 3 B av den 17 juni 1921) önskvärdheten av att en undersökning snarast möjligt verkställdes, huruvida egendomen i fråga fortfarande funnes i behåll. Därest så icke skulle vara fallet, syntes en definitiv reglering av anspråken böra åvägabringas.

I skrivelse den 12 december 1921 till ministern för utrikes ärendena hemställde arvingarna till dåmera avlidne envoyén Brändström — under framhållande av att, då de hade att verkställa bouppteckning efter sin fader, de ansåge

sig befogade att mot svenska staten rikta anspråk på den förlust de lidit därigenom, att deras fader i och genom utövningen av sitt ämbete som minister i Petrograd gått förlustig den personliga egendom han i denna sin egenskap inrymt i beskickningshuset därstädes — om ersättning med ett belopp av 294,366 kronor 60 öre, vartill sagda egendom av sakkunnige värderats. I skrivelse den 9 december 1921 hemställde änkefru Asker likaledes om gottgörelse för motsvarande förlust med 106,065 kronor.

Vid ärendets föredragning i samband med framläggandet av proposition till 1922 års tilläggsstat yttrade dåvarande statsministern och ministern för utrikes ärendena, under erinran om 1921 års riksdags ovanberörda uttalande i ämnet, bl. a. följande:

»Under det förflutna året har man sökt erhålla säkra upplysningar rörande förefintligheten av ifrågavarande egendom liksom även att återförskaffa densamma, men något resultat har ej ernåtts. Dessa strävanden komma givetvis att ytterligare fortsättas, och innan dessa krönas med framgång, torde en definitiv reglering av ovanberörda ersättningsanspråk ej kunna komma till stånd. Det synes därför vara skäligt, att såväl envoyén Brändströms arvingar, som ock generalkonsul Askers änka för år 1922 erhålla viss ersättning för mistningen av kapitalvärdet av den egendom, som de för närvarande äro förlustige, och anser jag i sådant hänseende skäligt att föreslå såsom ersättning — själfvallet utan att vid beloppets beräkning taga någon ställning i avseende å det eventuella ersättningsbeloppets storlek — för envoyén Brändströms arvingar 15,000 kronor och för änkefru Asker 5,000 kronor.»

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet med departementschefens förslag framlagda äskande anvisade 1922 års riksdag (i skrivelse nr 85 den 5 april 1922) till ersättningar med 15,000 kronor till envoyén Brändströms arvingar och med 5,000 kronor till generalkonsul Askers änka för mistning av bohag ett anslag av 20,000 kronor.

Hösten 1922 gjorde såväl envoyén Brändströms arvingar som änkefru Asker förnyade framställningar om definitiv reglering av ersättningsanspråken genom utbetalande till dem av de föregående år begärda beloppen av 294,366 kronor 60 öre resp. 106,065 kronor. Som stöd för dessa framställningar anfördes, att det vore uppenbart, att bohagen måste ha undergått en sådan behandling, att, även om de förr eller senare komme att återställas, de säkerligen befunne sig i ett sådant tillstånd, att de måste anses ha förlorat varje ekonomiskt värde. Vederbörande förklarade sig vid bifall till framställningarna avstå från varje anspråk på äganderätten till de föremål, för vilka gottgörelse begärts, dock att Brändströms arvingar förbehöllo sig rätt att inlösa vissa inventarier med affektionsvärde, därest dessa komme att senare återställas.

Med anledning av dessa framställningar upptogs under tredje huvudtiteln i statsverkspropositionen till 1923 års riksdag förslag om anvisande jämväl för budgetåret 1923—1924 av ett anslag å 20,000 kronor till ersättningar åt de Brändströmska och Askerska stärbhusen för mistning av bohag. Vid ärendets föredragning framhöll departementschefen att, ehuru han funne det önskvärt att denna ersättningsfråga snarast bragtes till ett tillfredsställande slut — åt vilken uppfattning även vid den föregående riksdagen givits uttryck — och i trots av vad av sökandena anförts, han likväl icke ansåge saken befinna sig i det

läge, att ett slutligt ersättningsbelopp kunde fastställas. Då utsikter förefunnas, att antalet och värdet av förlorade och förstörda effekter inom en ej alltför avlägsen framtid skulle kunna fastställas och tillräcklig utredning åstadkommas för definitivt fastställande av slutlig gottgörelse till vederbörande, ansåg sig departementschefen icke kunna annat än tillstyrka, att staten fortfarande allenast med belopp, motsvarande de under 1922 beviljade, hölle vederbörande skadeslösa för den kapitalförlust, mistningen av bohaget för dem måste anses innebära.

Det av Kungl. Maj:t sålunda framlagda förslaget vann riksdagens bifall.

Det Brändströmska stärbuset och fru Asker upprepade under hösten 1923 sin anhållan om en definitiv reglering av ersättningsfrågan. På motsvarande skäl, som vid föregående tillfällen framförts, ansåg sig emellertid dåvarande ministern för utrikes ärendena icke kunna tillstyrka en sådan reglering. I enlighet med Kungl. Maj:ts på departementschefens förslag framlagda äskande under statsverkspropositionens tredje huvudtitel anvisade därefter 1924 års riksdag, i likhet med vad som skett de två närmast föregående åren, 20,000 kronor till ersättningar åt vederbörande för mistning av bohag.

Efter återupptagandet under våren 1924 av de diplomatiska förbindelserna med Ryssland vidtogos från utrikesdepartementets sida omedelbart åtgärder i syfte att vinna en fullständig utredning beträffande de Brändströmska och Askerska bohagen. Denna utredning ansågs med hänsyn till ersättningskrav, som ingått till utrikesdepartementet, böra utsträckas att omfatta jämväl de förluster av motsvarande art, som kunde hava drabbat vissa andra av staten avlönade befattningshavare, vilka tjänstgjorde i Ryssland vid tiden för de diplomatiska förbindelsernas avbrytande.

Sedan under hösten 1924 från envoyén Brändströms arvingar och änkefru Asker ånyo gjorts framställning om utbekommande av de tidigare begärda beloppen, anförde jag vid föredragning inför Kungl. Maj:t av tredje huvudtiteln i statsverkspropositionen till 1925 års riksdag, att den påbörjade utredningen ännu icke befunne sig i sådant skick, att den kunde ligga till grund för ett förslag om hithörande frågors definitiva reglering. Jag föreslog under sådana förhållanden, att det hittills beviljade årliga anslagsbeloppet måtte upptagas under samma anslagstitel men betonade samtidigt, att jag därmed icke velat i något avseende föregripa utredningens resultat i avseende å de ersättningsbelopp, som kunde befinnas skäliga. Med bifall till min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avvaktan på eventuell proposition i ämnet beräkna ett anslag av 20,000 kronor för ersättningar åt de Brändströmska och Askerska stärbhusen.

De påbörjade undersökningarna hunno emellertid ej fullföljas därhän, att frågan om en slutlig reglering kunde föreläggas 1925 års riksdag. I stället äskades i proposition nr 189 för budgetåret 1925—1926 ett anslag av 20,000 kronor, avsett att för Kungl. Maj:t öppna möjlighet att, i avvaktan på en slutgiltig uppgörelse, under nu löpande budgetperiod bereda någon ekonomisk lättnad åt sådana tjänstemän, som särskilt hårt träffats genom de i Ryssland lidna förlusterna.

I yttrande till statsrådsprotokollet vid framläggandet av sistnämnda proposition anmälde jag, att genom av den svenska representationen i Ryssland verkställda undersökningar konstaterats, att en ej oväsentlig del av de Brändströmska och Askerska bohagen återfunnits i förutvarande beskickningshuset i Leningrad, resp. konsulatfastigheten i Moskva samt att vidare i förstnämnda fastighet befunne sig ett antal föremål tillhörande vissa av de övriga befattningshavare, av vilka ersättningskrav framstälts. Jag anförde vidare bl. a. följande:

Den egendom, som sålunda visat sig finnas i behåll, syntes böra återställas till ägarna. Avsikten vore därför att, så snart ske kunde, låta i första hand till Stockholm överföra det lösöre, som antingen redan identifierats eller förmodades tillhöra berörda tjänstemän. Först sedan vederbörande intressenter själva kunnat här besiktiga dessa föremål, syntes äganderätten därtill kunna med full visshet fastställas och fullständig överblick vinnas över omfattningen av den egendom, som gått förlorad.

Den dittills verkställda utredningen hade vidare givit vid handen, att det av ägarna uppgivna värdet å den egendom, för vilken gottgörelse begärts, i de särskilda fallen icke beräknats efter fullt likartade grunder. Sålunda syntes uppskattningen i vissa fall hava skett med hänsyn till prisnivån vid den tidpunkt, då vederbörande nödgats lämna Ryssland, d. v. s. under åren 1918—1919 eller tiden närmast därefter, utan hänsynstagande till den stegring i penningvärdet, som sedermera inträtt. Över huvud borde i fråga om varje ersättningsanspråk en närmare prövning ske rörande dess skälighet, därvid vederbörande befattningshavare borde lämnas tillfälle att själva bidra till en utredning.

Beträffande anslagets användning ansåg jag mig böra föreslå följande principer. För att icke i något hänseende föregripa ersättningsbeloppens slutgiltiga fastställande borde första förutsättningen för utanordningar från anslaget vara, att i varje särskilt fall en förnyad uppskattning av den förlorade egendomen ägde rum i enlighet med ovan antydda principer. Vidare syntes utanordningarna böra uttryckligen erhålla karaktären av förskott å de belopp, som senare kunde befinnas skäligen och utgå i enlighet med de villkor, som i de olika fallen av Kungl. Maj:t fastställdes. Dylika förskott syntes böra utbetalas med endast en mindre del, förslagsvis högst 20 %, av det uppskattade värdet.

Det av Kungl. Maj:t sålunda framlagda förslaget vann riksdagens bifall.

Då det syntes önskvärt att de förhandlingar med vederbörande intressenter, vilka — som jag vid föredragningen av sistberörda proposition anförde — visat sig erforderliga för bødömande av de olika kravens skälighet, ävensom slutförandet av utredningen i övrigt måtte äga rum under ledning av en utomstående opartisk sakkunnig, kallade jag den 30 april 1925, jämlikt av Kungl. Maj:t lämnat bemyndigande, överdirektören och chefen för statistiska centralbyrån J. L. Widell att i sådan egenskap biträda vid de inom utrikesdepartementet pågående undersökningarna. I skrivelse den 12 februari 1926 har överdirektör Widell till mig avgivit redogörelse för resultatet av den numera slutförda utredningen ävensom framlagt förslag till slutgiltig reglering av de föreliggande kraven.

Efter att hava lämnat en redogörelse för uppkomsten av ersättningsfrågor

Sakkunnig-
utlåtande.

len i fråga samt dessas hittillsvarande behandling från statsmakternas sida meddelar överdirektör Widell följande rörande den egendom, som kunnat till vederbörande ägare återställas.

I enlighet med den ovan återgivna planen hade i början av sistlidne oktober månad till Stockholm överförts sådant i statens fastighet i Leningrad befintligt lösöre, som antingen med säkerhet konstaterats eller möjligen kunde antagas tillhöra någon av de personer, från vilkas sida ersättningsanspråk framställdes. I dessas närvaro hade därefter under överdirektör Widells ledning nämnda lösöre varit föremål för en ingående granskning och värdering, varefter sådana föremål, som kunnat identifieras, utlämnats till ägarna. Värderingen, vilken verkställdes med biträde av särskilt tillkallade experter, hade inriktats på att såväl kontrollera de av ägarna uppgivna värdena med hänsynstagande till prisläget vid den tidpunkt dessa åsatts som att fastställa det värde de olika föremålen skulle haft i nuvarande stund, därest de befunnit sig i det skick, vari ägarna nödgats lämna dem. Uppskattning hade vidare skett av kostnaderna för nödiga reparationer av sådana skador, som tillkommit under den tid ägarna varit förlustiga sitt lösöre ävensom av annan under nämnda tid uppkommen värdeminskning.

Överdirektör Widell förklarar sig därefter, innan han övergår till redogörelse för de principer, vilka syntes honom böra ligga till grund för ersättningskravens reglering, böra framhålla, att en viss meningsskiljaktighet syntes kunna råda beträffande karaktären av de ersättningsbelopp, vilka av 1922, 1923 och 1924 års riksdagar beviljats åt de Brändströmska och Askerska stärbhusen. I denna fråga hade envoyén Brändströms arvingar inkommit med en den 10 januari 1926 dagtecknad skrivelse, vilken i avtryck torde få biläggas detta protokoll. Beträffande de av stärbhuset framlagda synpunkterna anføres i sakkunnigutlåtandet följande:

»Stärbhuset synes i sin framställning, till vilken jämväl generalkonsul Askers änka givit sin anslutning, närmast hava tagit sikte på den eventualiteten, att vid ersättningsfrågans nu förestående slutreglering gottgörelse endast komme att lämnas för värdet av förlorad och förstörd egendom, i vilket fall enligt stärbhusets uppfattning från ersättningsbeloppet icke borde avräknas de summor detsamma redan uppburit. Emellertid har jag, såsom nedan anføres, i samtliga de fall, då fråga varit om vissa slag av för ägarna nödvändigt lösöre, ansett mig böra föreslå även en kompensation för mistningen därav under den tid, varunder vederbörande varit detsamma förlustiga. Jämväl med utgångspunkt från vad av det Brändströmska stärbhuset anförts torde det vara uppenbart, att en gottgörelse av sistnämnda art icke kan till vederbörande utbetalas utan att redan uppburna ersättningar av samma natur avräknas därå. Eljest komme givetvis en dubbelbetalning att ske. Tvekan kan emellertid uppstå för det fall att den vid frågans slutreglering som skälig befunna gottgörelsen för mistning av bohaget under de gångna åren skulle komma att *understiga* vad som redan uppburits; och härvidlag hävdar stärbhuset den uppfattningen, att ett sådant förhållande icke borde medföra någon minskning i det belopp, som befunnits skäligt såsom gottgörelse för själva kapitalförlusten.

Åtskilliga skäl torde emellertid kunna anföras mot riktigheten av detta stärbhusets betraktelsesätt.

Härvidlag torde i första hand böra erinras om att de av Kungl. Maj:t den

22 oktober 1920 samt av 1921 års riksdag beviljade ersättningarna uttryckligen hade karaktär av gottgörelse för de merutgifter vederbörande haft på grund av att de ej kunde förfoga över sin egendom. Vid framläggandet av förslaget till förevarande anslagsäskande till 1922 års riksdag frångicks emellertid den vid de föregående tvenne tillfällen använda beräkningsgrunden, och i stället föreslogs av departementschefen »viss ersättning för mistningen av kapitalvärdet av den egendom vederbörande vore förlustiga». De föreslagna ersättningsbeloppen sattes sålunda uppenbarligen i ett visst samband med de av stärbhusen uppgivna kapitalvärdena, men det är å andra sidan att märka, att ersättningen *icke* betecknades som ränta å dessa belopp. Däremot betonade departementschefen uttryckligen att vid beloppens beräkning någon ställning icke tagits i avseende å det eventuella ersättningsbeloppets storlek. Stärbhuset torde tolka detta uttalande så, att departementschefen med ordet »ersättningsbelopp» avsett blott och bart en framtida ersättning för definitivt förlorat *kapitalvärde*. Det synes emellertid långt ifrån otänkbart, att departementschefen avsett att giva ordet en vidare innebörd, därest man erinrar sig, att vid tidpunkten för ifrågavarande propositions framläggande för staten icke förelegat någon som helst möjlighet att själv bilda sig en föreställning om värdet av vederbörandes bohag samt att stärbhusens anspråk grundade sig på värderingar, vilka icke verkstälts å ort och ställe utan av sakkunniga, som delvis aldrig torde hava sett föremålen i fråga utan endast haft att tillgå, i vissa fall fotografier, samt i övrigt muntliga beskrivningar lämnade flera år efter det ägarna senast sett de olika föremålen. Man torde kunna utgå från att detta förhållande i varje fall varit en bidragande orsak till att en definitiv reglering icke ännu kommit till stånd utan upprepade gånger uppskjutits med den motivering, att en ytterligare utredning i ärendet vore nödvändig. Under det stärbhusets uppfattning torde kunna sammanfattas så, att statsmakterna skulle hava anvisat definitiva räntebelopp (efter omkring 5 %) å ett kapital, om vars värde de ej haft tillfälle att förvissa sig, synes det i stället med hänsyn till det nyss anförda vara väl tänkbart, att departementschefen med sitt merberörda yttrande just velat förbehålla statsmakterna full frihet att vid frågans slutreglering bedöma densamma i hela dess vidd, ehuru väl det synts billigt att ifrågavarande personer redan dessförinnan hölles skadelösa genom utbetalande till dem av *en rund summa*.

Oavsett det nedan närmare berörda förhållandet, att, då här icke är fråga om reglerandet av ett rättsanspråk utan om fastställandet av en på billighets-skäl grundad gottgörelse, statsmakterna i och för sig torde vara obundna vid ersättningsbeloppens beräkning, synes det mig alltså minst sagt tveksamt, om man i likhet med stärbhuset kan anse, att statsmakterna på grund av sina tidigare beslut icke skulle vara oförhindrade att vid utmätandet av en ersättningssumma beräkna denna så att den, *tillsammans med tidigare utbetalningar*, komme att motsvara vad som efter en förnyad värdering av bohagen befunnes vara en skälig gottgörelse för förlorade och förstörda föremål samt för den under en viss tid förlorade besittningsrätten.

Vid avgivande av förslag i föreliggande ersättningsfrågor har jag ansett riktigtast att på grundval av den verkställda utredningens resultat för *samtliga* förekommande fall tillämpa de principer för beräkning av kompensering för såväl kapitalförlust som mistning av kapitalet under viss tid, för vilka skall nedan närmare redogöras. Fråga uppstår sedan, huruvida i de Brändströmska och Askerska fallen från de av mig beräknade totalbeloppen bör avdragas redan uppburan ersättning eller om — med godkännande av stärbhusets ståndpunkt — det såsom ersättning för kapitalförlust utnämna beloppet bör utgå fullt, trots det de som skälig gottgörelse för mistad besittningsrätt beräknade sumnorna understiga de belopp, vilka av stärbhusen redan uppburits.

Ehuru jag för egen del närmast anser övertvägande skäl tala mot riktigheten av det Brändströmska stärbhusets betraktelsesätt, har jag med hänsyn därtill, att de uti ovanberörda statsrådsprotokoll förekommande uttalandena likväl synas kunna lämna rum för skilda tolkningar, icke ansett mig befogad att härutinnan fatta en bestämd ståndpunkt, utan inskränker mig att för Eders Excellens bedömande framlägga de skäl, som kunna återropas för de olika uppfattningarna i ämnet.»

Vad angår de principer, vilka följts vid bedömandet av de olika ersättningskraven, anföres i utlåtandet följande:

»De av ett tjugotal lönade tjänstemän inom utrikesförvaltningen (eller av deras nuvarande rättsägare) framställda krav, vilka utgöra föremål för denna utredning, ingå bland de fordringsanspråk, vilka på sin tid av enskilda svenska undersåtar och firmor anmälts på grund av förluster i Ryssland. Som redan i det föregående antytts, torde nu ifrågavarande personer icke mot *svenska* statsverket äga något *rättsligt* grundat anspråk. Enär det emellertid här är fråga om personer, vilka lidit förluster på grund av dem anbefalld tjänsteutövning, synas de starkaste billighetsskäl tala för att staten träder hjälpande emellan, en uppfattning, varåt Kungl. Maj:t och riksdagen redan torde hava givit uttryck i sina ovan anförda beslut.

Härav följer emellertid icke i och för sig, att de belopp, som av vederbörande begärts, utan vidare kunna ligga till grund vid en reglering av anspråken från svenska statens sida. Jag har sålunda som första förutsättning för en ersättning uppställt det villkoret, att egendomens förlust vållats *just på grund av vederbörandes tjänsteställning*. I detta samband torde därför icke böra upptagas sådana fall, då tjänstemän (bl. a. vissa befattningshavare, vilka före inträdet i statstjänst varit bosatta i Ryssland) gått förlustiga kapital, som varit placerat i ryska banker eller i ryska fastigheter och företag. Det förhållandet, att en tjänsteman haft privata penningmedel deponerade å den svenska beskickningen eller å svenskt konsulat i Ryssland, torde ej heller i och för sig nu böra berättiga till gottgörelse för vad som därav gått förlorat. I detta hänseende har jag från fall till fall sökt bedöma vad som med hänsyn till omständigheterna rimligtvis borde ersättas. Någon ersättning i detta sammanhang har jag vidare ansett icke böra ifrågakomma i vissa fall, då det gällt förlust av *i Ryssland* inköpta konstverk, antikviteter m. m., vilkas förvärvande tydligen mera haft karaktär av kapitalplacering än anskaffning av för vederbörandes bostad behövlig inredning.

Den egendom, till vilken i enlighet med nu angivna principer utredningen synes böra begränsas, har jag ansett riktigast uppdelat i trenne kategorier, för vilka i viss mån skilda riktlinjer synas mig böra följas vid ersättningsbeloppens beräkning.

A) I främsta rummet synas mig böra komma i åtanke de fall, då vederbörandes kläder gått förlorade. Dessa hava givetvis i regel måst relativt snart ersättas med nya, och vid sådant förhållande finner jag skäligt, att gottgörelse lämnas dels med belopp motsvarande klädernas värde vid tidpunkten för förlusten, dels med 5 % ränta å detta belopp intill anspråkets reglerande. Som stöd för denna min uppfattning kan anföras, att Kungl. Maj:t den 6 augusti 1920 tillerkänt den då från Leningrad återvände kanslisten O. Lundberg gottgörelse för sådana honom tillhöriga klädespersedlar, som han gått förlustig. Det torde vara billigt, att även i övriga motsvarande fall samma beräkningsgrund följes.

En kompensation efter samma princip synes mig skälig, då vederbörande på grund av sin tjänsteutövning förlorat kontanta penningmedel, ävensom i vissa nedan närmare berörda fall, då tjänsteman haft utgifter för inköpande av förråd av livsmedel, bränsle och andra konsumtionsvaror, vilka ej kunnat medföras vid avresan från Ryssland.

B) Därefter synas komma i betraktande bohag i egentlig mening samt annat lösöre, vilket ej förts under grupp C (konst- och lyxföremål).

För till denna kategori hörande föremål, vilka ej kunnat återställas, har jag först och främst sökt beräkna en gottgörelse motsvarande desammas värde enligt nuvarande prisläge i det skick de kunna antagas hava befunnit sig, då ägarerna nödgats kvarlämna dem i Ryssland. Beträffande sådant lösöre, som återställts i skadat skick, men som visat sig kunna repareras, torde kostnaderna för sådan reparation böra gottgöras. I de fall, då föremål under den tid, de varit undandragna ägarnas besittning, på grund av ovarsam behandling undergått värdeminskning, som ej står att avhjälpa genom reparation, synes ersättning härför böra lämnas.

Utöver nämnda gottgörelse för förlorat kapitalvärde anser jag — såsom redan i det föregående nämnts — att jämväl någon ersättning bör beredas ägarerna med hänsyn till det förhållandet, att de under viss tid ej kunnat förfoga över sin egendom. Denna kompensation är avsedd att täcka de merutgifter, som vållats vederbörande, därigenom att de antingen haft att förhyra möblerad i stället för omöblerad bostad eller nödgats företaga nyanskaffning av visst bohag. Dessa utgifter torde i regel hava varit störst under den första tiden efter återkomsten från Ryssland samt därefter successivt minskats. Då det givetvis icke varit mig möjligt att i de olika fallen göra en beräkning av de faktiska merutgifter av detta slag vederbörande haft, har jag sökt finna en enhetlig norm för utmätandet av denna art av gottgörelse. Ehuru det ligger i sakens natur att en fullt tillfredsställande princip varit svår att finna, har jag stannat vid det förslaget, att ägarerna tilldelas en gottgörelse, beräknad efter 20 % av det nuvarande värdet av den egendom, tillhörande nu ifrågakommande kategori, som de varit förlustiga.

C) Till den sista gruppen ha förts rena konst- och lyxföremål. Det synes mig skäligt, att förlust av sådant lösöre, ävensom skador och värdeminskning, gottgöras enligt samma grunder, som föreslagits beträffande bohag i egentlig mening. Å andra sidan anser jag mig icke böra som för grupperna A och B föreslå någon gottgörelse avseende den tid intill anspråkens reglerande, varunder ägarerna ej haft föremålen till sitt förfogande, enär nämligen något oavvisligt behov att under denna tid genom nyinköp ersätta det förlorade i dessa fall icke förelegat och då sålunda någon utgift ej nödvändigtvis behövt uppstå för ägarerna.

En tillämpning i praktiken av nu angivna principer måste påtagligen ställa sig svår och kan näppeligen undgå att bliva i någon mån godtycklig. De olika kategorierna gripa delvis i varandra, och tvekan kan i många fall uppstå, huruvida ett föremål bör föras till den ena eller andra gruppen.

Den för kategorien A föreslagna högre ersättningen bör sålunda påtagligen ej utan vidare ifrågakomma för varje förlust av kläder, utan har i de olika fallen måst prövas, i vilken utsträckning förlusten med hänsyn till vederbörandes ställning måste anses ha behövt medföra en nyanskaffning. Vad ägaren därutöver gått förlustig har bedömts i enlighet med de för grupp C föreslagna principerna.

Det har givetvis i många fall visat sig vanskligt att skilja mellan bohag i egentlig mening (B) och konst- och lyxföremål (C) ävensom mellan å ena sidan sistnämnda grupp och å andra sidan sådana antikviteter m. m., vilkas förlust på den grund ansetts icke böra i detta samband gottgöras, att förvärvandet därav vore att betrakta som en kapitalplacering. Vid bedömandet av dessa frågor har hänsyn tagits till ägarens tjänsteställning och eventuella representationsskyldighet ävensom till det förhållandet, huruvida han å tjänsteorten haft eget hushåll eller icke samt om han förhyrt omöblerad eller möble-

rad våning. I sistnämnda fall ha föremål, vilka stå på gränsen mellan kategorierna B och C, i regel ansetts böra föras till den senare gruppen.

Särskilt vad angår mattor har det visat sig svårt att finna en tillfredsställande lösning av ersättningsfrågan. I betraktande av såväl antalet som den dyrbara kvaliteten av de mattor, som ingå i vissa av nu förevarande ersättningsanspråk, hava desamma till stor del syntts böra hänföras till kategorien lyxföremål. Visserligen torde man vid bedömande av en fråga som denna böra taga hänsyn till sedvänjan i det land, vari vederbörande haft sin verksamhet förlagd; och vad som i Sverige kunde anses såsom lyx i fråga om mattor, skulle kanske ej betraktas så efter ryska förhållanden. Emellertid måste ett bedömande från fall till fall, huruvida mattorna äro att hänföra till egentligt bohag eller lyxföremål bliva synnerligen godtyckligt. Jag har därför ansett riktigast att vid ersättningsbeloppens beräkning i regel hänföra samtliga mattor till kategorien C, men i stället hänföra samtliga möbler i egentlig mening till gruppen B, även om de på grund av exempelvis högt antikvitetsvärde rätteligen bort betraktas som konst- eller lyxföremål.»

Utanordnandet av de ersättningsbelopp, som befunnes skäliga, borde enligt överdirektör Widells uppfattning göras beroende av vissa villkor. Vederbörande borde dels förklara sig avstå från varje ytterligare anspråk mot svenska staten på grund av de förluster i samband med tjänstgöringen i Ryssland, för vilka de emottagna beloppen utgöra gottgörelse, dels ock å statsverket överlåta sina mot ryska staten — eller annan skadeståndsskyldig — riktade krav, i den mån dessa nu bleve reglerade. Med hänsyn dels därtill att den föreslagna gottgörelsen i ett fall — det Askerska stärbhuset — avsåge bl. a. sådant lösöre, som visserligen ej gått förlorat men som på grund av sitt tillstånd syntes ej lämpligen kunna återställas till rättsägarna, dels ock till den eventualiteten, att någon del av det nu som förlorat ansedda lösöret senare kunde komma att återfinnas, borde vederbörande uttryckligen avsäga sig äganderätten till den egendom, för vars förlust gottgörelse lämnades. Härvid borde dock ägarna förbehållas rätt att, därest de så skulle önska, efter värdering inlösa sådana föremål, som till äventyrs i en framtid kunde tillrättaskaffas.

I sakkunnigutlåtandet lämnas därefter en redogörelse för de i de särskilda fallen verkställda undersökningarna, i samband varmed framlägges förslag till ersättningsbelopp.

»*Framlidne envoyén P. H. E. Brändströms stärbhus.*

Enligt den uppskattning stärbhuset åberopat i sina framställningar utgjorde värdet av envoyén Brändströms bohag 294,366 kronor 60 öre. Värdet av det i beskicksningsfastigheten i Leningrad återfunna lösöre, som numera återställts till stärbhuset, uppgår, enligt samma grund för uppskattningen, till omkring 183,000 kronor. Denna del av boet har varit föremål för en ingående besiktning, varvid konstaterats att de av stärbhuset uppgivna värdena väl överensstämma med prisläget år 1921, då desamma åsatts. Nödiga reparationskostnader för de återställda föremålen ha uppskattats till omkring 10,000 kronor. Enligt nuvarande prisläge skulle värdet av förlorat eller fullständigt förstört lösöre, hänförligt till kategorierna B och C — inbegripet uppskattad värdeminskning av vissa föremål — uppgå till sammanlagt c:a 85,000 kronor.

Värdet enligt nuvarande prisläge av till kategorien B hänförligt lösöre — såväl förlorat som återlämnat — torde kunna sättas till i runt tal 150,000 kronor, och anser jag mig därför på ovan anförda skäl böra föreslå, att 20 % därav

eller 30,000 kronor beräknas som ersättning för mistning av bohaget under de gångna åren.

För förlorade klädespersedlar synes mig enligt för kategorien A föreslagna principer böra utgå ersättning med 2,000 kronor jämte 5 % ränta under 7 ¹/₂ år eller tillhopa 2,750 kronor.

För det Brändströmska stärbhuset synes mig sålunda gottgörelse böra beräknas enligt nedanstående uppställning:

Reparation av återställda föremål	10,000 kronor
Förlorade kläder (A)	2,000 "
5 % ränta under 7 ¹ / ₂ år	750 "
Kapitalersättning för lösöre hänförligt till kategorierna B och C	85,000 "
Gottgörelse för mistning av bohag (kategori B)	30,000 "
	<hr/>
	Summa: 127,750 kronor

För vad angår bestämmandet av det belopp, som synes böra till arvingarna nu *utbetalas*, anser jag mig, under åberopande av vad i det föregående anförts, böra avgiva tvenne alternativa förslag.

a) Därest den tolkning av statsmakternas tidigare beslut i ämnet, varåt jag som ovan nämnts närmast vill giva min anslutning, godkännes, borde från ersättningsbeloppet, 127,750 kronor, dragas dels de till envoyén Brändström på sin tid utbetalade beloppen av sammanlagt 15,000 kronor, vilka uttryckligen betecknats såsom ersättning för av bohagets mistning vållade merutgifter, dels ock de till sammanlagt 45,000 kronor uppgående trenne belopp, beträffande vilkas natur meningsskiljaktighet kan råda. Däremot torde något avdrag icke böra göras för ränta å sistnämnda belopp. Enligt detta alternativ borde till stärbhuset utbetalas 67,750 kronor.

b) Enligt stärbhusets uppfattning borde, ehuru den föreslagna 20%-ersättningen understiger redan uppburna belopp, detta icke medföra någon minskning av den för *kapitalförlust* utmäta gottgörelsen. I sådant fall skulle utgå ersättning dels för reparationskostnader med 10,000 kronor, dels för förlorat lösöre med 87,000 kronor eller tillhopa 97,000 kronor.

Framlidne generalkonsuln C. A. Askers stärbhus.

Som redan ovan nämnts nödgades dåvarande generalkonsuln i Moskva C. A. Asker hösten 1918 i Moskva kvarlämna hela sitt bohag, vilket av hans stärbhus uppskattats till 106,065 kronor. Härav har på sin tid till Sverige kunnat överföras tvenne tavlor värderade till sammanlagt 2,250 kronor.

Under det en del av det Askerska lösöret, enligt ovanberörda uppskattning motsvarande ungefär hälften av totalvärdet, måste anses hava oåterkalleligen gått förlorat, befinner sig återstoden fortfarande i det förutvarande konsulatshuset i Moskva, vilket numera disponeras av svenska beskickningen därstädes. Enligt meddelande från sändebudet i Moskva, som anmodats verkställa en undersökning i ärendet, har emellertid sistnämnda del av boet på grund av ovarsam behandling under de gångna åren undergått en så väsentlig värdeminskning, att med hänsyn till de höga transportkostnaderna ett återställande därav till stärbhuset icke synes böra ifrågakomma. Gottgörelsen torde därför böra omfatta hela bohaget.

De av stärbhuset uppgivna värdena, vilka i regel hänföra sig till den höga prisnivån under åren 1918—1920 och dessutom i ett flertal fall avse kostnaderna för nyanskaffning, kunna därför givetvis ej utan en viss nedsättning ligga till grund för ersättningsbeloppets beräkning. Med ledning av den värdering av de kvarvarande föremålen, som verkstälts av beskickningen i

Moskva, har jag i samråd med generalkonsul Askers änka kommit till det resultatet, att värdet av hela bohaget, därest det fortfarande funnes i behåll i fullgott skick, icke skulle hava överstigit 65 % av de ursprungligen angivna priserna, eller i runt tal 67,500 kronor. Som ungefärligen 60,000 kronor av sistnämnda belopp torde falla under kategorien B och återstoden under grupp C, borde gottgörelsen enligt i det föregående angivna grunder beräknas till 67,500 kronor, dels ock 20 % av 60,000 kronor eller tillhoppa 79,500 kronor.

Liksom beträffande det Brändströmska ersättningskravet anser jag mig böra avgiva tvenne alternativa förslag i fråga om det belopp, varmed ersättningen nu borde utgå.

a) Därest redan uppburna ersättningar, tillsammans 25,000 kronor, anses böra avdragas från den beräknade totala gottgörelsen, skulle till stärbhuset utgå 54,500 kronor.

b) Därest åter stärbhusets uppfattning rörande de uppburna ersättningsbeloppens natur godkännes, torde i stället böra utgå hela det belopp av 67,500 kronor, som beräknats såsom gottgörelse för kapitalförlust.

Konsuln i disponibilitet generalkonsuln K. E. Widerström.

Widerström, som förut haft privat verksamhet i Ryssland samt varit olönad svensk vicekonsul i Astrachan, utnämndes år 1914 till konsul i S:t Petersburg. Han hemkallades i oktober 1918 för avläggande av rapport och beordrades att ej återvända till Ryssland. Widerström har i detta sammanhang framställt trenne särskilda ersättningsanspråk.

a) Widerström, som tidigare i samband med sin familjs överflyttande till Sverige hit överfört större delen av sitt bohag, fick på grund av ovanberörda omständigheter aldrig tillfälle att medtaga den del av bohaget, som kvarstod i bostaden i Petrograd och som sedermera gått förlorad. Enligt Widerströms egna uppgifter, vilka styrks med intyg från olika personer, skulle *nyanskaffningsvärdet* av det förlorade lösöret efter nuvarande prisnivå ej understiga 33,273 kronor. Med hänsyn till att flertalet föremål varit begagnade under en längre tid synes mig vid beräkning av nu ifrågavarande gottgörelse ej böra läggas till grund en högre siffra än 28,000 kronor, varav ett belopp av omkring 5,000 kronor faller å konst- och lyxföremål. Jag föreslår sålunda en ersättning för till kategorien B hörande lösöre med 23,000 kronor + 4,600 kronor = 27,600 kronor samt för grupp C med 5,000 kronor, eller tillhoppa 32,600 kronor.

b) Widerström har styrkt, att han för konsulatets i Petrograd räkning ur egen kassa gjort en utbetalning av 20,000 rubel, vilken aldrig blivit honom ersatt på den grund, att det konsulatets konto i rysk bank, varifrån utbetalningen rätteligen skolat göras, sedermera spärrats. Ehuru den av Widerström vidtagna åtgärden givetvis gjorts å hans egen risk, synes det mig dock med hänsyn till de vid ifrågavarande tidpunkt i Ryssland rådande säregna förhållandena ej obilligt, därest han kunde hållas skadeslös för denna utgift, som likväl ådragits honom på grund av hans ämbete. Jag anser mig sålunda — ehuru med någon tvekan — böra föreslå att gottgörelse utgår (enligt de för kategori A föreslagna principerna) med 10,000 kronor (efter kurs å 50 öre per rubel), ävensom 5 % ränta därå under 8 år eller 4,000 kronor. Det sammanlagda ersättningsbeloppet under denna punkt komme sålunda att uppgå till 14,000 kronor.

c) Widerström har vidare styrkt, att han under hösten 1918 till konsulatets bankkonto med vederbörande myndighets tillstånd låtit överföra ett personligt tillgodohavande i en annan bank av omkring 11,000 rubel. Widerström har vidare gjort gällande, att han på grund av bl. a. sitt återkallande till

Stockholm berövats möjligheten att utfå beloppet i fråga. Då det emellertid å ena sidan icke är styrkt, att en sådan möjlighet verkligen förelegat, och då han å andra sidan på grund av sin ställning såsom konsul i varje fall icke satts i sämre belägenhet än som annars skulle varit fallet utan därigenom tvärtom lyckats få beloppet i fråga överfört till konsulatets konto — varigenom dess utbekommande enligt Widerströms uppfattning skulle underlättas — synes mig tillräckliga skäl knappast föreligga för ett statens ersättande av ifrågavarande förlust.

Legationsrådet friherre A. Koskull.

Friherre Koskull förordnades den 31 december 1917 till legationssekreterare vid beskickningen i Petrograd och återvände därifrån till Sverige i samband med avbrytandet av de diplomatiska förbindelserna.

Friherre Koskull har hemställt om ersättning för vissa för hans hushåll i Petrograd dels från Sverige, dels å platsen inköpta förnödenheter, såsom konserver och andra livsmedel, koks, ved m. m., för vilka Koskull utgivit i runt tal 9,400 kronor. Summans storlek förklaras dels av att beskickningspersonalen med hänsyn till de rådande ovissa förhållandena hade att förse sig med förråd för en längre tid framåt, dels av de vid nämnda tidpunkt synnerligen höga bränslepriserna på platsen. Det synes mig skäligt, att denna utgift för absolut nödvändiga livsmedel och andra konsumtionsvaror, för vilka friherre Koskull på grund av sitt återkallande till Sverige ej fått någon användning och vilka givetvis måste anses oåterkalleligen förlorade, behandlas efter den för kategorien A föreslagna principen.

Av det lösöre friherre Koskull nödgades kvarlämna i Petrograd, hava vissa konstföremål till honom återställt. För reparation och värdeminskning av dessa torde böra avses 1,000 kronor.

För förlorad egendom, hänförlig till gruppen B, bör beräknas en gottgörelse av i runt tal 5,000 kronor jämte 20 % därå eller tillhoppa 6,000 kronor.

Därjämte har friherre Koskull anmält förlust av vissa antikviteter och mattor, vilkas värde enligt nuvarande prisläge uppskattats till 12,500 kronor. Med hänsyn till att friherre Koskull, som i Petrograd förhyrde möblerad våning, å platsen inköpt flertalet av ifrågavarande föremål, av vilka endast en del torde hava varit direkt avsedda för inredandet av bostaden, anser jag att ersättning för förlorade konst- och lyxföremål i detta fall bör begränsas till 8,500 kronor.

För friherre Koskull föreslås sålunda en gottgörelse enligt nedanstående uppställning:

Reparation, värdeminskning	1,000 kronor
A) Utgift för livsmedel m. m.	9,400 »
5 % ränta därå under 7 $\frac{1}{2}$ år	3,525 »
B) Förlorat bohag	5,000 »
20 % härav	1,000 »
C) Förlorade konstföremål och mattor	8,500 »

Summa: 28,425 kronor

Kanslisten O. Lundberg.

Lundberg, som år 1910 anställdes som kanslist vid beskickningen i St. Petersburg, beordrades vid de diplomatiska förbindelsernas avbrytande att kvarstanna i nämnda stad för att bevaka beskickningsfastigheten samt för tillvaratagandet av svenska undersåtars intressen i Ryssland. Efter besök i Stockholm återvände Lundberg till Petrograd i maj 1919 samt häktades i

juni samma år av de ryska myndigheterna i samband med beskickningsfastighetens beslagtagande. Efter att hava suttit i fängsligt förvar dels i Petrograd, dels i Moskva kunde Lundberg först i juli 1920 återvända till Sverige. Han kunde då icke medföra några av sina tillhörigheter.

Som ovan nämnts erhöll Lundberg efter hemkomsten viss gottgörelse för förlorade klädespersedlar.

Bland de förluster, för vilka Lundberg anhållit om ersättning, märkes först och främst ett kontant belopp av 17,500 rubel, vilket berövades Lundberg vid häktningen. Med hänsyn till ovissheten, när penningmedel härnäst kunde erhållas från hemlandet, hade Lundberg vid avresan till Petrograd i maj 1919 måst utrusta sig med denna relativt stora kontanta summa för täckande av utgifterna för sitt uppehälle. Full gottgörelse synes böra lämnas för förlusten med det styrkta inköpspriset i svenskt mynt, 5,500 kronor, samt 5 % ränta därå under 7 år eller tillhoppa 7,425 kronor.

Enligt de för kategori A föreslagna principerna synes mig vidare böra beräknas ersättning för ett belopp av 1,718 kronor, utgörande del av en summa, som i slutet av år 1917 tillställts Lundberg av utrikesdepartementet i anvisning å en bank i Petrograd. Utbetalning av hela anvisningsbeloppet hade av banken vägrats under hänvisning till gällande bestämmelser och ett mot ovan nämnda summa svarande belopp i ryskt mynt i stället insatts å ett spärrat konto. Lundberg har genom företeende av motbok med banken ifråga styrkt, att han aldrig lyckats utfå nämnda belopp. Gottgörelse torde därför böra beräknas med 1,718 kronor jämte 5 % ränta därå under 8 1/2 år eller tillhoppa 2,449 kronor 15 öre.

Av Lundbergs i Petrograd kvarlämnade bohag har numera en större del kunnat till honom återställas. Reparationskostnader och värdeminskning har för dessa föremål uppskattats till sammanlagt 2,155 kronor.

Värdet enligt nuvarande prisläge av det lösöre, som gått förlorat, har uppskattats till 10,200 kronor. Enligt samma beräkningsgrund torde värdet av den del av Lundbergs lösöre, som är att hänföra till kategori B och som han under de gångna åren varit förlustig, kunna sättas till i runt tal 30,000 kronor. Såsom gottgörelse för mistning av bohaget torde alltså böra utgå 6,000 kronor, ett belopp som enligt vad jag förvissat mig om, dock icke torde täcka Lundbergs faktiska merkostnader för bostad, möbler m. m.

Jag får sålunda föreslå gottgörelse åt Lundberg i enlighet med nedanstående uppställning.

Förlorade penningbelopp:

5,500 kronor + 5 % ränta under 7 år	7,425: — kronor
1,718 » + 5 % » » 8 1/2 år	2,448: 15 »
Förlorat lösöre tillhörande kategorierna B och C	10,200: — »
Ersättning för mistning av bohag tillhörande kategorien B	6,000: — »
Reparationskostnader	2,155: — »

Summa: 28,228: 15 kronor

F. d. handelsattachén E. Hagberg.

Hagberg förordnades år 1917 att upprätthålla konsulsbefattningen i Samara men kom på grund av de rådande politiska förhållandena aldrig att tillträda sin post. Den 31 december 1917 förordnades han till handelsattaché vid beskickningen i Petrograd samt återvände sedan vid de diplomatiska förbindelsernas avbrytande i december 1918 till Sverige.

Från Hagbergs ersättningsanspråk, tillsammans uppgående till 67,140 kronor, har jag till en början avskilt en deposition i rubelsedlar å beskickningen i

Petrograd, motsvarande i svenskt mynt omkring 7,800 kronor, för vars ersättande i detta sammanhang tillräckliga skäl icke synas mig föreligga.

Till Hagberg har numera återställtts vissa i beskickningshuset i Leningrad återfunna konstföremål och mattor, hänförliga till kategori C, till ett sammanlagt värde, enligt den vid kravets framställande åberopade uppskattningen, av cirka 21,000 kronor ävensom ett antal böcker värderade till i runt tal 200 kronor. För reparation av skador å vissa av förstnämnda föremål synes mig böra avses omkring 900 kronor. Återstående förlorat lösöre torde fördela sig på ungefärligen följande sätt å kategorierna A, B och C, varvid fortfarande angivas de av Hagberg på sin tid åsatta värdena:

- A) 2,500 kronor
- B) 15,000 »
- C) 21,000 »

Beträffande grupp A anser jag mig böra föreslå full ersättning med 2,500 kronor jämte 5 % ränta under $7\frac{1}{2}$ år.

För vad angår de till grupp B och C hänförliga föremålen synes en ej oväsentlig reducering av de uppgivna värdena böra ske, bland annat på den grund, att desamma enligt Hagbergs egen uppgift åsatts i enlighet med prisläget år 1918, varvid dessutom i många fall *nyanskaffnings*priset legat till grund. Ehuru en fullt exakt omvärdering givetvis ej kan ske, anser jag i varje fall icke styrkt, att dessa föremåls värde enligt nuvarande prisläge skulle överstiga resp. 10,000 och 14,000 kronor. För vad särskilt angår gruppen konst- och lyxföremål anser jag mig på samma grunder, som anförts beträffande friherre Koskull, böra föreslå att gottgörelse för förlorat lösöre av detta slag begränsas till 10,000 kronor.

På grund av vad ovan anförts synes för Hagberg böra beräknas gottgörelse enligt nedanstående uppställning.

Reparation, värdeminskning	900: — kronor
A) Förlorade kläder	2,500: — »
5 % ränta under $7\frac{1}{2}$ år	937: 50 »
B) Förlorat bohag	10,000: — »
20 % härav	2,000: — »
C) Förlorade konst- och lyxföremål	10,000: — »

Summa: 26,337: 50 kronor.

Fröken O. Hallberg.

Fröken Hallberg, som under några år tjänstgjort vid beskickningen i Petrograd såsom skrivbiträde, överflyttades i slutet av december 1918 till tjänstgöring vid beskickningen i Helsingfors. Bland de till sammanlagt c:a 10,000 kronor uppskattade föremål, som fröken Hallberg nödgades kvarlämna i Petrograd och vilka gått förlorade, märkas klädspersedlar uppskattade till omkring 4,000 kronor. Nyanskaffning av nödvändiga kläder torde emellertid ej hava behövt medföra en utgift med hela detta belopp, varför jag ansett, att endast hälften därav eller 2,000 kronor borde läggas till grund för gottgörelse enligt de för kategorien A uppställda principerna. Ersättning för förlorade kläder borde sålunda ej överskrida 2,750 kronor, däri inbegripet ränteersättning.

Till grupperna B och C komme då att hänföras lösöre, enligt fröken Hallbergs egen värdering uppgående till cirka 8,000 kronor. Då emellertid denna värdering uppenbarligen skett med utgångspunkt från nyanskaffningspris enligt en väsentligt högre prisnivå än den nuvarande, anser jag en reduktion av

beloppet nödvändig. Jag finner mig sålunda ej i detta hänseende kunna tillstyrka högre gottgörelse, inklusive ersättning för mistningen av lösöret under de gångna åren, än 6.000 kronor.

Fröken Hallberg har vidare anmält förlust av vissa ryska värdepapper till ett beräknat värde av c:a 13,000 kronor. Av skäl, som ovan anförts rörande förluster av detta slag, anser jag mig ej kunna förorda gottgörelse härför.

Den för fröken Hallberg beräknade totalsumman komme enligt ovanstående att utgöra 8,750 kronor.

Kanslisten G. H. Sandberg.

Sandberg utnämndes år 1917 till kanslist vid generalkonsulatet i Moskva.

Ersättningskravet omfattar först och främst kläder till ett uppgivet värde av 950 kronor, vilka synas mig böra ersättas med nämnda summa ävensom med 5 % ränta därpå under 7 $\frac{1}{2}$ år eller tillhopa i runt tal 1,300 kronor.

Till kategorien B hänförliga förlorade föremål, linne och silver m. m., hava upptagits till 7,335 kronor, vilken summa torde böra något reduceras med hänsyn till penningvärdets stegring. Inberäknat gottgörelse för mistningen av dessa föremål, torde ersättning för ifrågavarande lösöre böra beräknas till i runt tal 6,700 kronor.

Sandberg har vidare anhållit om gottgörelse för förlust av det kapitalvärde, han haft nedlagt i ryska värdepapper, samt för vissa belopp i utländsk valuta, vilka han deponerat å generalkonsulatet i Moskva. På skäl som i det föregående anförts, har jag icke ansett mig i detta samband böra upptaga dessa krav. För Sandberg synes det sålunda skäligt beräkna en gottgörelse av tillhopa 8,000 kronor.

Framlidne kommandörkaptenen H. O. Elliots stärbhus.

Sedermera avlidne kommandörkaptenen Elliot beordrades att under hösten 1918 tjänstgöra vid beskickningen i Petrograd och förestod jämväl beskickningen under en kortare tid, sedan den diplomatiska personalen återkallats från Petrograd. Hans efterlämnade maka har gjort framställning om gottgörelse för visst lösöre, som Elliot nödgats kvarlämna i Petrograd och som enligt en till utrikesdepartementet på sin tid ingiven förteckning skulle ha haft ett sammanlagt värde av omkring 43,500 kronor. Härav har i Leningrad återfunnits och till Sverige överförts ett antal föremål värderade till cirka 3,500 kronor (enligt nuvarande prisläge). För reparation av dessa föremål torde böra beräknas omkring 1,000 kronor.

För förlorade klädespersedlar vill jag föreslå en ersättning av 1,500 kronor ävensom ränta därpå efter 5 % under 7 $\frac{1}{2}$ år, eller tillhopa i runt tal 2,000 kronor.

Det har i övrigt visat sig synnerligt svårt att i detta fall erhålla någon verklig utredning rörande förlusternas natur. Flertalet föremål, som uppgivas såsom förlorade, äro konstföremål, vilkas värde ej kunnat styrkas. Som kommandörkapten Elliot aldrig överflyttat sitt bohag från Sverige till Petrograd utan där förhyrt möblerad bostad, torde det här nästan uteslutande vara fråga om å platsen förvärvade antikviteter. Det synes mig därför synnerligen tveksamt, huruvida över huvud någon ytterligare gottgörelse bör i detta samband beräknas. Emellertid torde med hänsyn därtill, att Elliot på grund av sin tjänstställning nödgats i viss mån komplettera inredningen i den av honom förhyrda bostaden, vara skäligt, att någon gottgörelse beredes hans änka för förlusten av de i Ryssland inköpta möblerna. I sådant hänseende anser jag mig böra föreslå en summa av 3,000 kronor, ett belopp, som i varje fall väsent-

ligt understiger värdet av de utav Elliot inköpta konstföremålen. Tillhoppa synes alltså i detta fall böra beräknas ett belopp av 6,000 kronor.

Majoren N. A. J. Claëson.

Claëson tjänstgjorde såsom militärattaché vid beskickningen i Petrograd under tiden september 1917 — december 1918 och förhörde under denna tid möblerad bostad därstädes. Hans ersättningskrav omfattar huvudsakligen dels personliga tillhörigheter som reseffekter, toalettartiklar, dels annat lösöre såsom silver, linne m. m., vilket han från Sverige medfört till Ryssland. Samtliga föremål måste anses vara oåterkalleligen förlorade och synas böra ersättas enligt de för kategori B fastställda principerna. Det av Claëson uppgivna totalvärdet 5,014 kronor, som grundar sig delvis på inköpspris före världskriget, delvis på prisläget år 1923, torde böra något sänkas med hänsyn till att vissa föremål varit begagnade under en längre tid ävensom i betraktande av penningvärdets stegring. Jag finner skäligt, att till Claëson utbetalas dels 4,500 kronor som gottgörelse för kapitalvärdet av lösöret i fråga, dels 20 % av sistnämnda belopp, eller tillhoppa 5,400 kronor.

Fröken R. Sarwé.

Fröken Sarwé tjänstgjorde såsom skrivbiträde vid konsulatet i Petrograd under åren 1916—1919 och häktades vid beskickningsfastighetens beslagtagnande i juni sistnämnda år. Vid detta tillfälle blev hon berövad ett belopp av 2,400 kronor, utgörande lön, vilket kort dessförinnan tillställts henne av utrikesdepartementet genom den från Sverige då återvändande kanslisten O. Lundberg. Fröken Sarwé gick vid nämnda tillfälle förlustig jämväl matvaror till ett värde av c:a 100 kronor.

De starkaste billighetsskäl synas mig tala för att fröken Sarwé beredes full ersättning enligt ovan för kategorien A angivna principer såväl för de mistade kontanta penningmedlen, som för den utgift hon haft för de livsmedel, som gått förlorade.

Jag får därför föreslå en gottgörelse till fröken Sarwé med dels 2,500 kronor, dels ock 5 % ränta därpå under 7 år, 875 kronor, eller tillhoppa 3.375 kronor.

Fru E. Winberg.

Fru Winberg, som under åren 1911—1919 tjänstgjorde vid beskickningen i Petrograd och i likhet med övrig kvarvarande personal häktades vid beskickningshusets beslagtagnande i juni sistnämnda år, har ingivit en förteckning över det lösöre, varav hon vid nämnda tillfälle gick förlustig och varav endast ett fåtal värdelösa föremål kunnat till henne återställas. De av fru Winberg åsatta värdena synas väl försvarliga även efter nuvarande prisläge och hava därför ej reducerats.

Fru Winberg synes i första hand böra med 500 kronor hållas skadeslös för förlorade klädespensedlar. Å denna summa borde jämväl beräknas 5 % ränta under 7 år, 175 kronor. Övriga förlorade föremål, uppskattade till omkring 2,200 kronor, synas samtliga böra tillföras kategorien B. Ersättning synes alltså böra beräknas med sistnämnda belopp, ävensom 20 % därav eller 440 kronor.

Ersättning synes alltså böra utgå till fru Winberg med 3,315 kronor.

Kaptenen Th. Orre.

Orre förordnades i början av år 1918 till honorärattaché vid beskickningen i Petrograd och uppbar jämlikt Kungl. Maj:ts beslut visst arvode för sin

tjänstgöring vid beskickningen, vilken upphörde i samband med avbrytandet av de diplomatiska förbindelserna med Ryssland.

Orre har gjort framställning om ersättning för förlust av lösöre, huvudsakligen bestående av mattor och antikviteter, uppskattade, enligt prisläget år 1918, till 7,420 kronor. Sedan till Orre numera återställts tvenne mattor och efter reducering av de uppgivna värdena med hänsyn till penningvärdets stegring, torde den förlorade egendomen efter nuvarande prisläge kunna uppskattas till omkring 4,500 kronor. Av samma skäl som ovan anförts beträffande beräkningen av gottgörelse för förlorade konst- och lyxföremål åt friherre Koskull och f. d. handelsattachén Hagberg anser jag att ersättningen i detta fall bör begränsas till 3,000 kronor.

Förutvarande t. f. kanslisten R. Ericsson.

Ericsson, som tidigare varit anställt i privat tjänst i Ryssland, förordnades i maj 1919 att under kanslisten Lundbergs frånvaro från Petrograd tjänstgöra såsom t. f. kanslist och chef för beskickningens kansli. På grund av den stora arbetsbörda, som åvilade beskickningskansliet, fortsatte Ericsson jämväl efter Lundbergs återkomst från Stockholm att tjänstgöra som dennes biträde. Vid beskickningsfastighetens beslagttagande kort därefter häktades Ericsson i likhet med övrig personal och gick därvid även förlustig sina å beskickningen deponerade privata medel uppgående till 22,000 rubel, för vilken förlust Ericsson nu begärt ersättning.

Enär något formligt förordnande för Ericsson att tjänstgöra vid beskickningen vid tiden för häktningen ej förelåg från utrikesdepartementets sida, kan det ifrågasättas, huruvida kravet överhuvud bör i detta sammanhang upptagas. Då ersättningsanspråket avser rubelsedlar, vilkas värde redan vid tidpunkten för förlusten befann sig i starkt fallande, synes det vidare tveksamt efter vilken kurs en eventuell gottgörelse bör lämnas.

Jag finner det emellertid behjärtansvärt, att Ericsson i någon mån hålles skadeslös för den lidna förlusten och anser mig därför böra åt honom föreslå en gottgörelse, som dock synes böra begränsas till 2,000 kronor.

T. f. konsuln E. Ytterberg.

Ytterberg, som under åren 1915—1918 tjänstgjorde vid konsulatet i Petrograd, har anmält förlust av kläder värderade till 500 kronor ävensom för böcker och möbler uppskattade till sammanlagt 700 kronor. De åsatta värdena torde vara mycket lågt tilltagna och jag anser att för Ytterberg gottgörelse skäligen bör beräknas med dels 500 kronor jämte 5 % ränta därpå under 8 år, eller 200 kronor, dels $700 + 140 = 840$ kronor. Den totala gottgörelsen kommer sålunda att uppgå till 1,540 kronor.

Fil. lic. G. Langenfelt.

Langenfelt, som i början av år 1918 förordnades till konsul i Samara, kom på grund av de rådande politiska förhållandena ej att tillträda sin post, men tjänstgjorde under nämnda år i stället vid generalkonsulatet i Moskva samt konsulatet i Petrograd.

Langenfelt har anmält förlust av klädespersedlar till ett värde av i runt tal 1,000 kronor samt vissa andra personliga tillhörigheter uppskattade till omkring 400 kronor. Efter någon reduktion av de åsatta värdena anser jag skäligen föreslå, att för Langenfelt beräknas en ersättning för förlust av kläder av 800 kronor ävensom 5 % ränta därpå under 8 år, 320 kronor, samt för övriga tillhörigheter med i avrundat tal 400 kronor, däri inberäknat gottgörelse för

mistningen av ifrågavarande egendom under den tid som förflutit sedan förlusten. Till Langenfelt synes sålunda böra utgå gottgörelse med tillhoppa 1,520 kronor.

Kommendörkaptenen G. W:son Lilliehöök.

Lilliehöök, som innehade förordnande såsom marinattaché vid beskickningen i Petrograd under tiden 1913—1918, har anmält, att han under sommaren 1917 — då det kunde förutses att livsmedelsbrist komme att uppstå — från Sverige rekviderat konserver för ett genom verifikationer styrkt belopp av 786 kronor 50 öre, vilka livsmedel avsågos att för beskickningspersonalens räkning uppläggas såsom reservförråd. Konserverna ifråga skulle enligt uppgift vid de diplomatiska förbindelsernas avbrytande fortfarande hava kvarlegat i beskickningshuset.

Det synes billigt, att Lilliehöök, som på grund av då rådande exceptionella förhållanden ur egen kassa gjort en utgift för den övriga beskickningspersonalens räkning, hålles skadeslös därför. Jag får därför föreslå, att för honom beräknas en ersättning av 786 kronor 50 öre jämte 5 % ränta därpå under 9 år eller med tillhoppa 1,140 kronor.

Legationsrådet F. Malmar.

Malmar, som vid tiden för avbrytandet av de diplomatiska förhandlingarna tjänstgjorde som tillförordnad konsul i Petrograd, nödgades vid avresan från Ryssland kvarlämna köksutensilier och annat husgeråd, vilka upptagits till ett värde av 590 kronor. Enligt nuvarande prisläge torde värdet böra nedsättas till i runt tal 500 kronor, varför ersättning skäligen synes böra utgå med sistnämnda belopp ävensom 20 % därav, eller tillhoppa 600 kronor.

Fru G. Bergström.

Fru Bergström, vilken under åren 1911—1919 var anställd såsom skrivbiträde vid beskickningen i Petrograd, gick vid beskickningshusets beslagtagande i juni 1919 — vid vilket tillfälle hon liksom övrig personal häktades av de ryska myndigheterna — förlustig personlig lösegendom till ett uppgivet värde av omkring 500 kronor. Denna uppskattning synes mig icke för hög jämväl enligt nuvarande prisläge och torde ersättning alltså böra utgå med dels nämnda belopp, dels ock med 100 kronor såsom kompensation för den mistade besittningsrätten under de gångna åren, eller med tillhoppa 600 kronor.»

Den 17 februari 1926 har statskontoret avgivit infortrat utlåtande i ärendet Statskontoret. och därvid anført i huvudsak följande:

Vad den sakkunnige föreslagit rörande de grunder, som borde tillämpas vid bestämmande av ersättning för den i Ryssland kvarlämnade egendomen, synes statskontoret i det stora hela välbetänkt. Beträffande den föreslagna ersättningen för mistning av bohag ville statskontoret dock ifrågasätta, om den ej vore väl lågt satt. Ersättningen skulle enligt förslaget utgå med i ett för allt 20 % av det nuvarande värdet av sagda egendom. Om emellertid hänsyn toges till att vederbörande varit i mistning av sina berörda tillhörigheter i omkring sju år, att värdet av sagda tillhörigheter under de första av dessa år varit betydligt högre än nu och att en ränta av 5 % kunde anses något låg med hänsyn till de under ifrågavarande tidsperiod i allmänhet gällande räntesatser, torde en ersättning av 40 % å det nuvarande värdet mera hava motsvarat den verkliga förlust vederbörande lidit. Tillämpades denna procentsats, skulle ersättningarna komma att ökas med sammanlagt omkring 57,000 kronor. Då

emellertid detta skulle medföra en kraftig stegring av det i statsverkspropositionen för ändamålet beräknade anslaget, ansåge sig statskontoret ej böra göra något bestämt yrkande i detta avseende.

I likhet med den sakkunnige hade statskontoret funnit, att redan utbetalad ersättning till stärbhusen efter envoyén Brändström och generalkonsuln Asker för mistning av egendom av ifrågasavarande slag borde gå i avräkning å den nu ifrågasatta ersättningen.

Departementschefen.

Vid de tillfällen, då statsmakterna tidigare haft att behandla nu förevarande ersättningsfrågor, har uttalats önskvärdheten av att en definitiv reglering därav snarast möjligt måtte åvägabringas. Då förhållandena nu medgiva att så kan ske, vill jag i likhet med den sakkunnige understryka, att vederbörande icke torde kunna göra gällande något rättsligt anspråk mot svenska staten med anledning av de i Ryssland lidna förlusterna, men att å andra sidan synnerligen starka billighetsskäl tala för att staten lämnar en skälig gottgörelse för förluster, vilka nu ifrågasavarande lönade befattningshavare lidit på grund av sin anställning i statens tjänst.

Med utgångspunkt härifrån har den sakkunnige ansett sig böra begränsa sitt förslag till sådana förluster, vilka kunde betraktas som direkt föranledda av vederbörandes ställning som statstjänstemän, under det att exempelvis sådana krav icke upptagits, som avsett i ryska företag eller fastigheter nedlagd privat förmögenhet eller sådant i Ryssland inköpt lösöre, vars förvärvande vore att betrakta som kapitalplacering.

Den egendom, som sålunda ansetts böra komma i fråga vid ersättningskravens bedömande, har med hänsyn till dess större eller mindre oundgänglighet för ägarna av den sakkunnige uppdelats i olika kategorier, för vilka ersättning beräknats enligt i viss mån skilda principer. För förlust av kläder (grupp A) — vilka givetvis tämligen omedelbart måst ersättas med nya — har föreslagits gottgörelse med värdet vid tiden för förlusten ävensom 5 % ränta för år därå. Samma princip har förordats beträffande sådan förlust av penningmedel samt av vissa nödvändiga konsumtionsvaror, som varit en direkt följd av vederbörandes tjänstgöring i Ryssland. För förlorat bohag i egentlig mening (grupp B) har föreslagits ersättning med det värde, detsamma skulle haft enligt nuvarande prisläge därest det funnits i behåll i samma skick, vari ägarna nödgades lämna det, varjämte förordats, att ägarna med belopp motsvarande 20 % av nämnda värde skulle hållas skadeslösa därför att de under de gångna åren ej kunnat förfoga över bohaget. För förlust av konst- och lyxföremål (grupp C) har föreslagits gottgörelse enligt samma principer som för bohag i egentlig mening, under det att däremot någon ersättning för mistningen därav under den förflutna tiden icke beräknats. Slutligen har föreslagits gottgörelse för skada och värdeminskning å till ägarna numera återställda föremål.

Statskontoret har beträffande den föreslagna ersättningen för mistning av bohag ifrågasatt, huruvida icke densamma vore väl lågt satt samt anført, att en gottgörelse av 40 % av bohagens nuvarande värde — eller med andra ord dubbelt så mycket som av den sakkunnige föreslagits — mera torde motsvara den verkligen lidna förlusten. Statskontoret synes härvid hava utgått från

att ränta med något mer än 5 % för år borde beräknas å värdet av det bohag, vederbörande varit förlustiga. I anledning av vad av statskontoret i detta avseende anförts torde emellertid böra framhållas, att den i sakkunnigutlåtandet förordade gottgörelsen, vilken är ämnad att vara kompensation för de merutgifter för möblerad bostad eller för inköp av nytt bohag som åsamkats vederbörande på grund av avsaknaden av de i Ryssland kvarlämnade tillhörigheterna, visserligen uttryckts i viss procent av bohagens värde, men att densamma därför icke är avsedd att utgöra ränta å det kapital, som varit nedlagt uti ifrågavarande lösöre. Det är endast av praktiska skäl, som denna ersättning bestämts till viss bråkdel av föremålets värde, och det är alltså ej fråga om någon räntebereäkning. Att märka är ock, att, därest bohagen aldrig undandragits ägarnas besittning, däri nedlagt kapital givetvis varit räntelöst. Bland annat med hänsyn härtill anser jag mig böra ansluta mig till den i sakkunnigutlåtandet föreslagna beräkningsgrunden.

Ej heller i övrigt har jag något att erinra mot de av den sakkunnige förordade principerna eller mot de av honom beräknade ersättningsbeloppen. Vad särskilt angår frågan om den gottgörelse, som redan utgått till stärbhusen efter envoyén Brändström och generalkonsul Asker, samt denna gottgörelses förhållande till den totala ersättning, om vars bestämmande fråga nu är, har den sakkunnige på anförda skäl icke ansett sig böra fatta bestämd ståndpunkt utan har han i detta avseende avgivit tvenne alternativa förslag. I överensstämmelse med vad av statskontoret härutinnan anförts anser jag, att de av stärbhusen redan uppburna beloppen böra gå i avräkning å den nu ifrågasatta gottgörelsen.

Vad den sakkunnige föreslagit beträffande de villkor, varmed ersättningsbeloppens utanordnande borde förbindas, anser jag mig böra biträda. Vederbörande torde sålunda böra avstå från varje ytterligare krav mot svenska staten på grund av de förluster i samband med tjänstgöringen i Ryssland, för vilka de emottagna beloppen utgöra gottgörelse, ävensom å statsverket överlåta sina mot ryska staten — eller annan skadeståndsskyldig — riktade krav i den mån dessa nu bliva reglerade. Vidare torde äganderätten till den egendom, för vars förlust gottgörelse lämnas, böra uttryckligen överlåtas å statsverket. dock med bibehållen rätt för ägarna att efter värdering inlösa sådana föremål, som till äventyrs i en framtid må kunna tillrättaskaffas.

I enlighet med det nu anförda skulle ersättningar med nedan angivna belopp beräknas för följande personer:

Framlidne envoyén P. H. E. Brändströms stärbhus	kronor	67,750: —
» generalkonsuln C. A. Askers »	»	54,500: —
Generalkonsuln K. E. Widerström	»	46,600: —
Legationsrådet friherre A. Koskull	»	28,425: —
Förutv. kanslisten O. Lundberg	»	28,228: 15
Förutv. handelsattachén E. Hagberg	»	26,337: 50
Fröken O. Hallberg	»	8,750: —
Kanslisten G. H. Sandberg	»	8,000: —

Framlidne kommandörkaptenen H. O. Elliots stärbhus . . .	kronor	6,000:—
Majoren A. Claëson	»	5,400:—
Fröken R. Sarwé	»	3,375:—
Fru E. Winberg	»	3,315:—
Kaptenen T. Orre	»	3,000:—
Förutv. t. f. kanslisten R. Ericsson	»	2,000:—
T. f. konsuln E. Ytterberg	»	1,540:—
Fil. dr. G. Langenfelt	»	1,520:—
Kommandörkaptenen G. W:son Lilliehöök	»	1,140:—
Legationsrådet F. Malmar	»	600:—
Fru G. Bergström	»	600:—

Summa kronor 297,080: 65

I likhet med vad i sakkunnigutlåtandet anförts vill jag framhålla, att ovanstående ersättningsbelopp ej torde böra betraktas som i allo definitiva, i det att i ett par fall frågan om äganderätten till vissa av de från Leningrad överförda föremålen ännu ej helt klarlagts. Jämväl i övrigt synes det lämpligt att, i händelse av bifall till förevarande förslag, möjlighet lämnas öppen för Kungl. Maj:t att vid utanordnandet av ersättningarna företaga mindre jämkningar i de föreslagna beloppen. Med hänsyn härtill synes ovan angivna slutsumma, 297,080: 65 kronor, vid beräkningen av det totala anslagsbehovet för ändamålet böra avrundas uppåt till 300,000 kronor. Då 1925 års riksdag, som ovan nämnts, ställt ett belopp av 20,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för utbetalande av förskott å de slutgiltiga ersättningsbeloppen, torde alltså 280,000 kronor nu böra av riksdagen äskas för ändamålet.

På grund av vad jag sålunda anført, får jag hemställa, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till ersättningar åt vissa befattningshavare inom utrikesförvaltningen eller deras rättsinnehavare för förluster förorsakade i samband med tjänstgöring i Ryssland för budgetåret 1926—1927 anvisa ett *extra* anslag av 280,000 kronor.»

Vad ministern sålunda hemställt, däri statsrådets övriga närvarande ledamöter instämma, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Svante Hellstedt.

Bilaga.

Till Överdirektören m. m. J. L. Widell,

av Kungl. Utrikesdepartementet tillkallad sakkunnig för utredande av frågan beträffande ersättning till framlidne Envoyén P. H. E. Brändströms arvingar m. fl. för mistning av bohag.

Med anledning av de förhandlingar, som Överdirektören i egenskap av av K. Utrikesdepartementet tillkallad sakkunnig haft med undertecknade i samband med återställandet till oss av inventarierna i vår framlidne faders, Envoyén P. H. E. Brändström, bo i Petrograd, varvid det framkommit att Överdirektören är av en delvis skiljaktig uppfattning än undertecknade beträffande karaktären av de under åren 1922, 1923 och 1924 till oss årligen utbetalade beloppen av kr. 15,000, bedja vi härmed vördsamt få anföra följande:

Utgående från att staten anser sig ersättningsskyldig gentemot oss för den förlust resp. skada vi lidit dels genom att vissa av ifrågavarande inventarier antingen förkommit eller fullkomligt förstörts, dels därigenom att vi på grund av kända förhållanden under de nämnda åren varit berövade såväl besittningen och därmed nyttjanderätten som ock den juridiska dispositionsrätten över boet i fråga, ha vi ansett det vara en självklar sak att de ifrågavarande årliga utbetalningarna till oss utgjort en för varje år oss beviljad ersättning för vad vi enligt ovan under motsvarande tid varit förlustiga.

Vi hava grundat denna vår uppfattning — vilken, såsom är Eder bekant, delas av ett flertal opartiska, högt kompetenta personer, med vilka vi rådgjort i ifrågavarande angelägenhet — i första hand därpå att det synts oss vara en rimlig och naturlig sak att staten skulle under den tid, vi av omständigheter, som legat helt utanför vår kontroll, varit berövade nyttjanderätten och den juridiska dispositionsrätten till ifrågavarande egendom, hålla oss skadeslösa härför.

Vi tillåta oss särskilt referera till vad vi redan i vår första ersättningsansökan framhöllo, nämligen att då vår fader i oktober 1918 telegrafiskt hemkallades från Petrograd han först vid ankomsten till Sverige av Kungl. Utrikesdepartementet erhöll meddelande om att han icke skulle få återvända till Petrograd, varigenom det berövades honom varje tillfälle att till Sverige överföra den egendom, varom det här är fråga.

Desslikes hava vi funnit stöd för riktigheten av vår uppfattning i ordalagen i de statsrådsprotokoll, som berört vår ersättningsfråga, liksom även i den ställning riksdagen intagit till densamma.

Med anledning av vår första ersättningsansökan av den 12 december 1921 yttrade nämligen dåvarande utrikesministern, excellensen Branting, i sin motivering för äskande av anslag för de till oss år 1922 utbetalade kr. 15,000 enligt statsrådsprotokollet följande:

»Det synes därför vara skäligt, att såväl envoyén Brändströms arvingar, som ock generalkonsul Askers änka för år 1922 erhålla viss ersättning för *mistningen av kapitalvärdet av den egendom, som de för närvarande äro förlustiga* och anser jag i sådant hänseende skäligt att föreslå såsom ersättning — självfallet utan att vid beloppets beräkning taga någon ställning i avseende

å det eventuella ersättningsbeloppets storlek — för envoyén Brändströms arvingar 15,000 och för änkefru Asker 5,000 kronor.»

Ur ovanstående motivering ha vi ej kunnat utläsa annat än att exc. Branting måste ha avsett en ersättning för år 1922 för *mistning* av ett oss av kända anledningar berövat kapitalvärde, d. v. s. som en kompensation för att vi under år 1922 skulle komma vara berövade den ovan anförda nyttjanderätten resp. juridiska dispositionsrätten till ifrågavarande egendom. I exc. Brantings anslags-äskande användes även uttrycket »ersättning för mistning av bohag», vilket vi i samband med den ovan citerade motiveringen ej kunna tolka annorlunda än att det just är den oss berövade nyttjanderätten, beträffande vilken det ansågs skäligt att vi skulle hållas skadeslösa, d. v. s. erhålla kompensation.

Beträffande sedan storleken av det belopp, kr. 15,000, som exc. Branting sålunda ansåg skäligt för år 1922 böra utgå till oss, förklarade han uttryckligen att detsamma självfallet icke skulle kunna utgöra någon bindande beräkningsgrund i avseende å det ersättningsbelopp som senare kunde komma att fastställas. Å andra sidan utgjorde beloppet i vår ersättningsansökan kr. 294,366:60 och det synes oss därför mer än troligt att ett belopp motsvarande 5 % på det av oss begärda ersättningsbeloppet ansetts skäligt som ersättning för mistning av nyttjanderätten och förfoganderätten till motsvarande bohag under året ifråga. Det för änkefru Asker samtidigt beviljade beloppet kr. 5,000 utgör likaledes i det närmaste 5 % av det av henne begärda ersättningsbeloppet. Någon annan beräkningsgrund än de äskade ersättningsbeloppen stod ju ej heller exc. Branting vid sagda tillfälle till buds.

Med anledning av vår ansökan följande året, daterad den 10 oktober 1922, yttrade exc. Branting till statsrådsprotokollet bl. a. som följer:

»Under sådana förhållanden kan jag icke annat än tillstyrka, att staten fortfarande allenast med belopp, motsvarande de under 1922 beviljade, håller envoyén Brändströms arvingar och generalkonsul Askers änka *skadeslösa för den kapitalförlust, mistningen av bohaget för dem måste anses innebära.*»

Vi hava icke kunnat uppfatta denna motivering på annat sätt än vad vi enligt ovan gjort beträffande ersättningen för år 1922, d. v. s. att det av exc. Branting äskade anslaget av kr. 15,000 avsågs att hålla oss skadeslösa för år 1923 för att vi under sagda år ej heller skulle kunna förfoga över bohaget. Vi tillåta oss härvid särskilt framhålla uttrycket »*skadeslösa* för den kapitalförlust» etc., som exc. Branting här använt och vilket uttryck torde vara fullkomligt inadekvat för den händelse det här skulle avsetts en kapitalersättning, avsedd att gå i avräkning på det slutliga ersättningsbeloppet.

Vår ersättningsansökan nästföljande år, daterad den 25 oktober 1923, behandlades på samma sätt som de föregående och beviljade riksdagen på enahanda sätt kr. 15,000 att till oss utgå för mistning av ifrågavarande bohag. Motiveringen i statsrådsprotokollet är av identiskt samma ordalydelse som det föregående årets, vilken ovan citerats.

Med anledning av vår senaste ersättningsansökan av den 25 september 1924 hade Hans Excellens utrikesministern, enligt vad som framgår av statsrådsprotokollet av den 20 mars 1925, ursprungligen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att »i avvaktan på den proposition som kunde bli riksdagen förelagd rörande reglering av ersättningsanspråk, som av vissa befattningshavare i Ryssland eller deras rättsägare framställts för lidna förluster, till ersättningar åt envoyén Brändströms arvingar och generalkonsul Askers änka för *mistning av bohag* för budgetåret 1925—1926 beräkna ett extra anslag av 20,000 kronor.»

Efter att ha redogjort för resultatet av senare gjorda utredningar och under påpekande av att en icke ringa del av vår faders i Ryssland kvarlämnade lösöre *senast under loppet av det instundande budgetåret* torde komma att återställas

till rättsägarna, framhöll därefter utrikesministern »att det icke synes vara befogat att åt berörda tvenne anspråk (Brändström och Asker) *nu* giva en undantagsställning gentemot övriga, i många fall ävenledes behjärtansvärda framställningar», varför något förslag i likhet med föregående år ej kom att framläggas rörande budgetåret 1925—1926.

I *stället* föreslog utrikesministern Kungl. Maj:t att det belopp av 20,000 kronor, vilket Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition i ärendet beräknas till ersättningar åt envoyén Brändströms arvingar och generalkonsul Askers änka, skulle anslås för beredande av ekonomisk lättnad åt sådana tjänstemän, som särskilt hårt träffats genom de i Ryssland lidna förlusterna. Änkefru Asker och undertecknade skulle emellertid i likhet med ovan åsyftade tjänstemän på ansökan och ankommande på Kungl. Maj:ts prövning kunna komma i åtnjutande i form av »provisorisk gottgörelse» av viss del av sålunda äskade 20,000 kr. Utrikesministern tillfogade: »Vidare torde *dessa* utanordningar böra uttryckligen erhålla karaktären av ett förskott å de belopp, som senare må finnas skäligen och utgå i enlighet med villkor, som i de olika fallen av Kungl. Maj:t fastställas.»

Till slut hemställde utrikesministern att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen »att till ersättning åt vissa befattningshavare för *förlust* av i Ryssland kvarlämnad egendom för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor».

Vi kunna av ordalagen i statsrådsprotokollet av den 20 mars 1925 icke utläsa annat än att det provisoriskt beräknade och äskade beloppet av kr. 20,000 till ersättning för *mistning av bohag* åt änkefru Asker och oss avsetts skola få identiskt samma karaktär som de under de tre föregående åren oss beviljade medlen, d. v. s. en ersättning för den mistade nyttjanderätten och juridiska dispositionsrätten till bohaget för det kommande året, under det att det anslag av 20,000 kronor, som år 1925 års riksdag beviljade i enlighet med den K. propositionen, såväl motiverats av andra skäl som fått en helt annan karaktär.

Vid äskandet av det provisoriska, beräknade anslaget åt änkefru Asker och oss betecknade utrikesministern detsamma, i likhet med vad som skett de tre föregående åren, såsom avsett till »*ersättning för mistning av bohag*», under det att det senare, slutgiltiga äskandet uttryckligen avsågs till ersättning »*för förlust av i Ryssland kvarlämnad egendom*».

Det av 1925 års riksdag slutligen beviljade beloppet av 20,000 kronor ställdes dessutom i enlighet med utrikesministerns förslag i utsikt att kunna fördelas efter vissa grunder bland ett *flertal tjänstemän* och tillerkändes sålunda ej änkefru Asker och oss. Vid utanordningar av det sålunda beviljade anslaget fästes även det uttryckliga villkoret att dessa skulle erhålla karaktären av *förskott* å de ersättningsbelopp, som senare måtte finnas skäligen.

Motiven för att utrikesministerns förslag liksom även 1925 års riksdag givit de vid denna riksdag anslagna medlen av 20,000 kronor en helt annan karaktär och vid utanordningarna av desamma fäst helt andra villkor än vid de under de tre föregående åren till änkefru Asker och oss utbetalade beloppen synas oss ligga i öppen dag: återställandet inom den närmaste framtiden av den väsentligaste delen av det oss tillkommande bohaget var praktiskt taget säkerställt, och vore det givetvis under dessa förhållanden omotiverat att änkefru Asker resp. vi även för budgetåret 1925—1926 kommit i åtnjutande av den oss förut anvisade *ärliga* ersättningen för mistningen av bohaget.

Att under sådana förhållanden utanordningarna från det av 1925 års riksdag beviljade anslaget fastslogs skola *gå i avräkning* på de slutliga ersättningsbeloppen vid den då snart stundande definitiva regleringen liksom att dessa utanordningar tydligt gåvos karaktären av provisoriska gottgörelser anse vi i allra högsta grad giva stöd för vår uppfattning att de av riksdagarna 1922, 1923

och 1924 beviljade medlen måste betraktas som *årliga kompensationer för mistning av nyttjanderätten resp. juridiska dispositionsrätten* till det oss tillkommande bohaget.

Vi tillåta oss därför vördsamt hemställa att Överdirektören vid framläggandet av Edert förslag till reglering av vår ersättningsfråga ville taga i betraktande det av oss ovan anförda i så måtto att de till oss för åren 1922, 1923 och 1924 utbetalade ersättningarna för mistning av bohag icke måtte föreslås skola avräknas från det ersättningsbelopp, som eljest skulle komma oss tillgodo.

Stockholm den 10 januari 1926.

Elsa Brändström.

Per Brändström,

Erik Brändström.
